

Felip Munar i Munar
Universitat de les Illes Balears

1. *Els glosadors de picat a Mallorca: l'evolució*

En totes les cultures del món l'oralitat ha estat un referent ineludible i necessari per entendre les relacions, la manera de veure el món, de riure i plorar, d'angoixar-se, d'il·lusionar-se, entre les persones que les conformen. Sentir-se membre del grup és entendre el component transversal de l'oralitat, la immensa complexitat i el poder que proporciona la comunicació. Vet aquí la paraula clau que engloba tot el procés: comunicació. Si agafam un text escrit amb la finalitat d'entendre'n el significat, allò que ens vol transmetre, segurament no tendrem els condicionants que haurem de malavejar tenir en compte si es tracta d'un text oral. És per això que esdevé de vital importància veure aquest moment per tal de percebre tots els components de l'acte comunicatiu oral: els moviments de les mans, la mirada, els llavis, la gestualitat, el to de veu en relació als moviments, els silencis, etc. I un combat de picat conté tots aquests elements alhora.

Els glosadors viuen temps i espais definits, i es comporten segons paràmetres culturals que es poden interpretar d'una forma poc més o menys clara. Sabem que hi ha hagut glosadors, durant la II República (1931-1939), que feren unes gloses determinades, tant en un sentit com en un altre, moguts per la situació política i cultural d'aquell període. Així mateix, al llarg de la dictadura franquista, hi hagué glosadors que no combregaven amb el sistema i, en canvi, d'altres l'admeteren perquè no hi volgueren –o no hi podien– lluitar.

A la dècada dels anys 90 del segle passat, Mallorca comptava amb una sèrie de glosadors de picat que provenien de l'època de la repressió franquista. Només quatre o cinc glosadors, els més destacats: Joan Planisi (Manacor, 1928), Antoni Socias (sa Pobla, 1929-2011) i Rafel Roig (es Carritxó, Felanitx, 1933-2017). Al llarg dels seus quaranta o cinquanta anys de combats que varen fer arreu de Mallorca no varen veure sortir cap glosador nou per motius diversos, entre d'altres, la gran transformació que hi va haver a partir dels anys seixanta amb l'arribada del turisme i els efectes que tingué en l'imaginari col·lectiu dels mallorquins: no es valorava allò genuí, allò que identificava el grup, per considerar-ho massa localista, massa rural, enfront de l'allau de gent de països d'arreu del món que comportava nous gustos i noves maneres de viure. No va ser fins a la dècada dels 90 que es va començar a valorar en la seva mesura la importància de la paraula, de la improvisació oral cantada, fenomen estès arreu del món.¹³

13 Record que Joan Planisi em digué que això del glosat només es feia a Mallorca, i un poquet a Menorca, però que no n'hi havia en cap altra part del món. En una altra ocasió, quan anàvem –l'any 1994– a Euskadi a un Mostra d'Improvisadors, en Joan em digué que cantarien en castellà. “I per què voleu cantar en castellà?”, li vaig demanar. “Homo, no voldràs que pensin que no en sabem! I llavors,

L'Associació Cultural Canonge de Santa Cirga, creada l'any 1999, però que ja feia anys que organitzava tallers d'improvisació i combats de picat, va decidir encapçalar la recuperació d'aquest art. Va organitzar tres mostres Autonòmiques de Glosat i set mostres Internacionals, en les quals participaren part dels millors improvisadors del món. Això va sacsejar el món condormit de la improvisació a Mallorca: veure aquells homes i dones provinents de l'altra banda del món i que feien allò mateix que nosaltres sempre havíem fet va transformar la manera de veure-ho i de sentir-ho.¹⁴ A partir de l'any 2003 podem dir que el glosat de picat a Mallorca entra en una altra fase de transformació, i vàrem poder conviure amb els glosadors esmentats, que varen passar el relleu als joves.¹⁵

Hem de dir que en cap moment de la història no havíem viscut un moment tant àlgid en la poesia oral improvisada a Mallorca. L'Associació Cultural Glosadors de Mallorca¹⁶ organitza tallers cada setmana a diferents llocs de Mallorca, a més d'un taller per als mateixos glosadors a la seva seu, al Molí d'en Polit de Manacor; organitza les 12 hores de glosat –s'ha fet deu vegades, amb la d'enguany a Artà, a Mallorca, a Menorca, a València i al Principat–, on glosadors dels Països Catalans es troben per compartir gloses i experiències; organitza les estades a Binifaldó, on més d'una cinquantena de glosadors i aficionats comparteixen al llarg de tres dies diversos aspectes de la improvisació (tonades, jocs de paraules, teatralitat, etc.); però el que s'ha aconseguit és fer una passa més cap endavant en el món de la improvisació, en tots els sentits.

Els glosadors de la segona meitat del segle xx tenien un paper molt secundari en el món de la cultura, o de les opinions que poguessin generar, o en el seu grau de representació. En canvi, els glosadors actuals són protagonistes en molts actes de cultura que, d'antuvi, no tenen relació amb el món del glosat. També tenen seguidors: persones que van allà on glosa un glosador o un altre. S'ha aconseguit retornar el món del glosat de picat al seu lloc originari: les tavernes; ara, moltes de vetllades s'organitzen al voltant d'un sopar, en un cafè o restaurant. S'ha aconseguit atreure

si ho feim en mallorquí, no mos entendran!" Després d'explicar-li el sentit de la improvisació i la mostra on anàvem va accedir a cantar en mallorquí. Ens hi acompanyava el glosador Antoni Socias. Un altre aspecte curiós és que quan vàrem començar a organitzar combats de picat a Mallorca, devers l'any 1990, Joan Planisi acabava tots els combats cantant uns "fandanguillos", i, en moltes ocasions, tenien més èxit que els mateixos combats.

14 A part dels troveros de Múrcia i Cartagena, els bertzolaris d'Euskalèria, els regueifeiros de Galícia, els versadores d'Andalusia i Canàries, els cantadors d'albades del País Valencià i els corrandistes del Principat de Catalunya, vàrem sentir els improvisadors de Còrsega, Sicília, Itàlia peninsular, Portugal, Croàcia, Cuba, Brasil, Argentina, Uruguai... A més, els glosadors de Mallorca vàrem participar en trobades internacionals a França, Itàlia, Portugal, Cuba... i en gairebé tots els certàmens organitzats als diferents llocs de l'Estat espanyol.

15 Aquests glosadors veterans no veien gaire futur en els tallers que organitzàvem: "Això és perdre el temps, Felip", em va etzibar Joan Planisi. "Els glosadors tenen un do de naixement, i si no el tenen no podran ser mai glosadors". "Bé –li vaig contestar–, així i tot, ho intentarem, no tenim res a perdre." I dels tallers varen sortir tres fornades de glosadors de picat a Mallorca, que esdevingueren la llavor per fer fructificar el cant oral improvisat actual a Mallorca.

16 Associació Cultural creada l'any 2008 que agafà el relleu de l'Associació Canonge de Santa Cirga, de la qual formen part tots els glosadors de picat de Mallorca.

un públic jove que abans no volia saber res de la cançó oral improvisada, fruit dels prejudicis provinents de la tradició (món rural i de la pagesia, gent analfabeta, el tractament dels temes de l'actualitat, etc.). Els glosadors d'avui són un referent en la crítica social, i s'han desempallegat dels referents pejoratius que hem esmentat suau; estan a l'aguait de la realitat actual, i la treuen en els combats per molt espinosos o controvertits que siguin; incorporen noves melodies; noves formes estròfiques; fan participar els espectadors... En definitiva: la paraula està de moda a Mallorca, i els glosadors en són els màxims representants.

2. Introducció de noves maneres d'improvisar

Tots els glosadors saben que avui no poden dur a terme un combat de picat de dues hores amb el mateix format que fa trenta anys: per molt bo que fos, la gent se n'aniria. Anys enrere no hi havia gaires possibilitats d'assistir a espectacles, i la gent es conformava i s'entretenia amb manco exigències. Avui, els espectadors són molt més selectius, i per això el món de la glosa també ha incorporat altres formes d'expressió al voltant d'aquesta mateixa idea: la glosa musicada, on es combina la música i la poesia oral improvisada; la glosa i la poesia, on un poeta recita una poesia i el glosador la interpreta amb una glosa improvisada; les gloses temàtiques, que poden ser trobades en un lloc concret per glosar sobre temes preconcebuts, en un celler, en una trobada de gloses sobre la igualtat de gènere, etc. I evidentment, la incorporació de noves tonades, com la que s'ha introduït per improvisar en dècimes; però també la recuperació de tonades que la gent coneix i que són ben familiars quan el glosador hi posa lletra improvisada en la melodia; o també la improvisació a partir de melodies de cançons conegudes –“Paraulles d'amor”, “L'Estaca”, etc.–. Tot aquest ventall condiciona en positiu un combat de picat, i els espectadors ja saben que cada vetllada esdevindrà una experiència única i irreplicable, amb noves gloses, amb nous formats, amb noves melodies.

És evident que els nous mitjans de comunicació a través de la xarxa ha revolucionat la improvisació a Mallorca. Tots els glosadors –hi ha molt poques excepcions– es comuniquen virtualment, i cada dia es fan gloses sobre qualsevol tema que interressi. Ja no parlem només de les gloses que diàriament fan els glosadors als seus murs (Macià Ferrer, Mateu Matas, Maribel Servera, Tomeu Fus, Pau Riera, Miquel À. Adrover, Miquel Servera, etc.) sinó també les gloses que poden semblar intranscendents –perquè només són per al grup de Glosadors– però que posen de manifest la seva gran capacitat creativa.

2.1. La irrupció de les xarxes socials

Així, en un cartell d'una glosada al bar “El Porron” –gairebé cada setmana hi ha glosades i cartells–, amb un sopar que consistia en: picada, pa amb oli amb cuixot i formatge... Es va fer arribar la convidada per WhatsApp als glosadors i, entre moltes altres gloses, alguns varen seguir aquest fil:

N'hi ha que fan glosa certera
i estan com un *camión*,
a mi m'agrada es *jamón*
'companyat d'una pitrera.
(Xisco Muñoz, *Foraster*)

Ja que heu llevat es *jamón*
i veig que hi duis interès,
un accent en El Porrón
no hi seria de demés.
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

Tu, ni *jamón* ni pitera
i no siguis tan barrut,
que si has d'obrir sa cartera
consents sopar de pa eixut.
(Antoni Galmés, *Prim*)

De mi no dirà ningú
que faci de xuetó,
però no daré un velló
per vore't glosar a tu!
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

Ara surts d'inoportú
contestant altres cançons,
crec que hi ha pocs xuetons
Llorenç, tan estrets com tu.
(Antoni Galmés, *Prim*)

Gens no m'has agraviat
però et segueix donat ventim
perquè a tu et diuen "Prim"
perquè no mires gruixat.
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

Tens ben estretes ses mans
quan t'hi entren es doblers,
no te faltava res més
'nar viure amb sos catalans.
(Antoni Galmés, *Prim*)

No ho podies dir millor
i és una gran veritat,
més d'un pic he comprovat
que es català és aferrat:
te don tota sa raó.
Tan cert com som en Cloquell

m'hi he trobat molts de pics
que per no comprar un siurell
sempre xiulen amb sos dits.
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

Tenc un fill allà instal·lat
diu que fa hores d'excés;
i estant independitzat
encara li envii doblers.
(Antoni Galmés, *Prim*)

Trob que fas mala barrina
i et contaré una passada,
sa missa televisada
just quan passa sa bacina
de cadena han canviada
i així ningú *aboquina*.
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

Meam si a qualque catalana
li deixes el teu siurell
perquè dos pics per setmana
jugui i pugui xiular amb ell.
(Antoni Galmés, *Prim*)

Deixar es siurell per jugar
serà un joc i aventura,
però tenc por que per bufar
no me passin sa factura.
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

Ja te faig el darrer mot
i t'envii una abraçada,
sa bateria s'ha acabada
i em diu que se'n va de tot.
(Antoni Galmés, *Prim*)

Ara has fet es teu retrato
i així i tot saps que t'estim,
sa prova és que mires PRIM
comprant un mòbil barato!
(Llorenç Cloquell, *Màgic*)

És evident que aquest intercanvi a través de la xarxa era impossible just fa només uns anys. Aquesta vitalitat, immediata davant qualsevol esdeveniment, fa que cada dia sorgeixin excuses per glosar, i també per innovar.

I és clar, quan hi ha un petit interval on ningú diu res –ja hem esmentat la rapidesa amb què es fan les comunicacions–, un glosador pot punyir per tal de posar fi a una situació tan desesperant:

Per favor, no gloseu tant
que la línia es colapsa,
tancau el vers dins la capsa
ben fermat amb cinta aïllant.
No proveu ni un sol instant
de tornar escriure i fer noses.
Si vos empenyen les gloses,
per favor, aturau l'instint!
Perquè el silenci sovint
ens conta moltes de coses!
(Cati Eva, *Sollerica*)

3. Els glosadors mallorquins del segle XX

Ja hem esmentat que els glosadors mallorquins de la segona meitat del segle XX estaven molt condicionats a l'hora de criticar o es posicionaven generalment a favor del poder establert: Jaume Calafat, *Calafat* (Valldemossa, 1901-Son Servera, 1982), Joana Serra, *Cartera* (Búger, 1908-1991), Joan Planisi, *Planisi/Campante* (Manacor, 1928), Antoni Socias, *Teuler/Pobler* (sa Pobla, 1929-2011), Rafel Roig, *Carritxoner* (es Carritxó, Felanitx, 1933-2017). D'altres tenien la manya de disfressar-ho, però sabien que en els combats sempre hi havia qualcú que “escoltava”: Llorenç Capellà, *Batle* (Llucmajor 1882-Algaida, 1950), Sebastià Vidal, *Sostre* (Cas Concos, Felanitx, 1888-1948). I d'altres que ja no varen tornar a glosar pus: Llorenç Ferragut, *Cartutxo* (Sencelles, 1880-1954)¹⁷. Vegem unes gloses d'aquestes que, actualment, els glosadors d'ara serien incapaços de tractar d'aquesta manera, ni per les rimes, ni els mots, ni el fons. Diu en Planisi:

Es novii i sa nuvia
un *saludo* les vull dar,
enhorabona les vull dar
que heu 'ribat en aquest dia,
lo molt que desitjaria
que en salut pogueu *lutxar*,

¹⁷ Fins i tot, quan vàrem començar a organitzar els combats de picat, els glosadors anaven ben alerta a no criticar el batlle, per exemple, o l'església. En alguna ocasió els vaig demanar el motiu de la seva manca de llenguatge punyent. “O no mos ha contractat el batlle? –m’etzibaven–; com vols que el critiquem?”.

i molts d'anys pogueu *disfrutar*
sense perdre l'alegria.

I Antoni Socias, parla d'aquesta manera del batlle:

Senyor batle el saludaré
i és que m'hi sent obligat
quan veig que s'autoritat
que la manetja tan bé
i que escolti lo que diré
a dins es poble pobler
tenim un batle acabat,
un batle gran i gruixat
i des cap an es peus honrat
que és lo que hem de mester.

O bé, un altre glosador de Petra, Macià Rosselló¹⁸, adreçant-se a les al·lotes. Un glosador actual no faria mai aquestes gloses; evidentment, aquest concepte ha canviat molt si el comparam a mitjan segle passat, i els glosadors en són testimoni.

Totes aquelles ninetes
no tenen cap mal de cap,
en so vestit nou posat
van molt ben arregladetes
pes jardí trien floretes
per donar a s'enamorat.
Moltes volen presumir
i d'esser guapes pretenen
qualque pic se desavenen
no fan més que discutir;
dins es terme mallorquí
ses al·lotes no s'entenen.

Evidentment no tots pensaven així. Sebastià Vidal, *Sostre*, devers l'any 1964, en un cafè de Cas Concos, diuen que va fer aquesta glosa:

Voldria plogués demà
pesta, ronya i *garrotillo*,
damunt es cap des *Caudillo*
perquè aprengué a gratar,
i que li fessin gravar,
poc part damunt es *llumillo*,
amb sa punta d'un *cutxillo*
es noms des qui feu matar.

18 Aquest glosador va escriure la plagueta: *Vida glosada del P. Junípero Serra* (1949). Imp. SS. Cors. Palma.

Tanmateix, però, el glosador cantava allò que veia, o que pressentia, que volien sentir els qui l'escoltaven. Un glosador –Miquel Morey Juan– de mitjan segle passat, ho resumia així, en una glosa que recull la saba de les cançons populars:

Un pobre moltes vegades
ha de callar amb sa raó
discutint amb un senyor
arrufat a un racó
i alerta a una racció
d'aquestes escorretjades
que si no les has tastades
pots trobar fruita millor.

Durant la II República es varen fer gloses més incisives, més crítiques. Guillermo Juan, ho deia així:

Es ric només desitjava
en es pobre explotar-lo
i mos ha fuita sa temor
i qualcun la pagarà cara;
jo crec que faran sobrassada
de qualche cacic traïdor.

Es ric feia fer presons
i s'innocent sempre ho pagava,
dúiem es cap davall s'ala
per por d'aquests polissons
que duïen bata i calçons
i d'ells ningú protestava.

4. Els glosadors mallorquins del segle XXI

Fixem-nos en la forma estròfica, en la rima, en el fons del missatge, en el to general i les comparem amb les composicions que veurem a continuació.

El tractament d'un tema tant d'actualitat seria impensable només vint anys enrere. Els temes espinosos no es treïen a rotlle, i es limitaven a fer-ne una referència però sense identificar-se gaire: els glosadors no creaven cap estat d'opinió, no metaforitzaven el llenguatge, ni es comprometien a prendre part en virtut del do de la paraula. És per això que aquestes gloses mai no s'haguessin fetes si no hi hagués uns glosadors amb unes il·lusions i unes esperances molt diferents d'aquelles que presentaven els glosadors anteriors. Avui els glosadors saben que poden incidir en la consciència i en l'opinió de molts de fets que ens afecten a tots. És per això que reproduïm algunes gloses sobre fets d'actualitat:

Avui plor per Barcelona
impotent de desconsol,
duc la ràbia amb el dol
dins de la meva persona.
La raó ara em qüestiona
si amb la por podem conviure,
però sé que jo vull viure
feliç en comunitat
i el terror haurà guanyat
si no puc sentir-me lliure.
(Xavi Ferriol, *de l'Havana*)

Mallorquins mirau la mar
l'horitzó, el veis?, es mou!
escoltau, és el renou
d'una Espanya que es desfà.
Catalunya es lliurarà
de l'Estat que l'estrangula.
Alena fort, no recula
supera, alegra, la por.
Espanya ja sent el so
del tall que no coagula.
(Miquel Matamalas)

Potser no tenc la virtut
d'empatitzar i de comprendre.
O molts s'haurien d'ofendre,
o el món ja està ben perdut.
Ja pens que ni hem conviscut
durant aquests quaranta anys.
Sols hem viscut, entre estranys
d'existència paranoica,
aguantant de forma estoica
la humiliació dels enganys.
(Mateu Matas, *Xuri*)

Em costa tant de pair.
No ho entenc. No hi don passada.
Tan grossa és l'animalada
que no ho puc encobeir.
L'Estat treu tot el verí
perquè es troba en moments crítics?
No cal, no cal ser analítics.
Convé parir el nou Estat
per tornar la llibertat
als nostres presos polítics.
(Mateu Matas, *Xuri*)

Els glosadors sempre han estat atents a reflectir els sentiments i l'empatia col·lectiva; de qualque manera esdevenen els portaveus d'allò que la majoria –o un grup– pensa i, per

això, quan ho diuen tothom s'hi sent representat. Així, davant la pèrdua d'un ésser estimat, fixau-vos en la manera i la forma en què l'acara un glosador del segle passat i dos glosadors del segle XXI: el vocabulari, l'estrofa, les connotacions, la riquesa metafòrica, la proximitat amb què ens fan notar els detalls. El primer, Antoni Socias, *Teuler*, recorda la mort del glosador portolà Pau Ferrer; el segon, Pau Riera, *Rierol*, recorda la partida d'Arnau Amer; el tercer, Mateu Matas, *Xurí*, en recordança de Carles Capdevila.

Eres glosador molt bo
alegre i divertit,
t'ho dic amb un bon sentit
i també amb tot es bon cor:
mos ha fuita aquella flor
d'aquell roser tan florit
i es teu nom quedarà escrit
però escrit amb lletres d'or.
(Antoni Socias, *Teuler*)

Comiat ràpid

Adéu, Arnau. Que de coses
feien pensar en un pronòstic
diferent d'un diagnòstic
que vares encarar amb gloses.
Que el silenci amb què reposes
faci el teu record present
i que al nostre firmament,
ple de les llums que hi esbossis,
brillis sempre com si fossis
una lluna en quart creixent.
(Pau Riera, *Rierol*)

Adéu, Carles Capdevila

Com si et coneguéssim tots,
sense haver-te conegut;
com si t'haguéssim tengut,
quan sols t'hem tengut els mots;
com si diguéssim que ens fots
per morir-te avui i ara;
com si la paraula clara
avui no volgués brollar;
com si et poguéssim plorar
com un fill plora son pare...
(Mateu Matas, *Xurí*)

4.1. Jocs amb les gloses

En els jocs de creativitat que es proposen els glosadors, a través de la xarxa, hi ha sovint els peus forçats sobre temes d'actualitat. Aquestes propostes també les vàrem introduir amb els glosadors del segle XX, però mai no les varen acceptar ja que consideraven que no servien per res, que això era una pèrdua de temps; és evident que no encabien la possibilitat d'avançar a partir d'exercicis mentals i propostes externes, ja que consideraven que el glosador s'havia de fer per ell mateix.¹⁹ Aquest que presentam ara no pot tenir més actualitat, i podem assaborir el poder immens de les paraules, però sobretot, podem copsar el pensament general dels glosadors de Mallorca, que pensen d'alguns esdeveniments que sachsen la vida privada i pública de les persones:

Peu forçat:

No hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots
Tenim dret a decidir
i volem la independència.
No és una burda ocurrència
voler fer el propi camí.
Volem llibertat per dir
tots els versos, tots els mots
volem veure que el nous brots
fan més elegant la canya.
No hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots.
(Andreu Matamalas)

Amb butxaca plena i puro
se passegen els corruptes
presumint de, sense dubtes,
ser 'un voto para el futuro'.
I el ciutadà cap de suro,
no pot sinó pegar bots.
—Pobriíssó, ara te fots!
Haguessis votat amb manya!
No hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots!
(Pau Rierol, *Rierol*)

Som molts d'independentistes!
Som tants que el carrer en va ple
i prest veurà el món sencer
què fan els unionistes.
Els constitucionalistes
anhelen veure'ns capcots;

¹⁹ De fet, tant amb Joan Planisi com amb Antoni Socias, en alguns combats en què també participaven glosadors joves, vàrem proposar aquest joc: nosaltres oferíem un vers i els glosadors hi havien d'acabar la seva glosa. La segona vegada ens digueren que no volien participar-hi.

judicialitzen els mots
i empresonen la campanya.
No hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots!
(Mateu Matas, *Xuri*)

M'agrada la llibertat,
poder parlar sense por
i poder treure del cor
aquesta ansietat,
poder dir amb claredat
talment com ragen els mots,
perquè això ens afecta a tots,
no vull ser cranc sinó aranya.
No hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots!
(Felip Munar)

És clar que tindrà ressò
pels seus atacs permanents,
han perdut els arguments
i miren de fer-nos por...
No es pot trepitjar al cor.
Sortiran forts i nous brots
que tornaran es rebots
i diran amb molta canya!
no hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots!
(Lluís Sastre)

Espanya pateix presbícia,
no hi veu, ni escolta, ni hi sent.
Jo vull ser el delinqüent
si ells han de ser la justícia.
Un govern fet d'immundícia
ens vol veure a tots capcots.
Facem florir els nostres mots
per fugir de qui ens enganya.
No hi ha prou presons a Espanya
per encabir-nos-hi a tots!
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Queda clar que els glosadors actuals dominen la llengua i el llenguatge; pertanyen a unes generacions diferents d'aquells glosadors del segle XX, i per això són capaços de jugar amb la llengua, amb els mots, i anar més enllà de l'acte comunicatiu.

PUNYIR (Sonet transportat de 7 a 10)

Avui, ja cansat de jeure,
vaig clar. I, de tan clar, m'assec.
Al vàter net, llavors, trec.
—Un joc d'aquells que fan seure?
Fa pensar si deu distreure...
Que va! I, talment em distrec:
entre el sonet i el bistec,
què costarà més de treure?
Avui, ja cansat de jeure, vaig clar
i, de tan clar, m'assec al vàter net.
Llavors, trec un joc d'aquells que fan seure.
Fa pensar si deu distreure cavar...
I, talment, em distrec entre el sonet
i el bistec que costa, ara, més de treure.
(Pau Riera, *Rierol*)

Sonet de segar

Hem llaurat sementers d'al·legoria
amb crits de pau i poble, perquè cal.
Que no heu sentit el seny més ancestral
cruixir davall un vent que el reprimia?
Hem sembrat tots els erms del dia a dia
amb cants de llibertat i, de què val?
Que no heu vist el senyor adobar de sal
els solcs de la civada que naixia?
Pagesos, ja n'hi ha prou de genollons!
Ni plagues, pedregades, temporals,
ni sequeres, ni aigua a borbollons,
ni l'ombra dels antics senyors feudals
podran oscar les eines. Els penons
ja toquen sometent. Bon cop de falç!
(Miquel À. Adrover, *Campaner*)

Però també podem conèixer el que pensen els glosadors sobre els temes més actuals, siguin d'aquí o de l'altra cap del món. La globalització fa que qualsevol tema esdevingui conegut, perquè d'una manera o altra ens afecta, fet que no ocorria al segle passat, ja que els temes eren necessàriament locals o, en tot cas, referits a l'illa; difícilment trobaríem un glosat que tractàs temes d'aquesta naturalesa.

Si dius 'jo som balear'
i cada pic en dir-ho
et manca l'afegitó
de dir 'no som català'
és que no saps raonar
i que et ve just moure plets.

Et delaten els teus fets:
Poca cosa deus esser
si tu per definir-te
has de dir allò que no ets
(Maribel Servera, *Servereta*)

La llengua és un requisit.

La llengua és un camí
que arriba i parteix del cor.
La llengua és un tresor;
la llengua és per divertir;
La llengua és per unir;
La llengua és harmonia;
La llengua és sinergia
La llengua és també una eina;
I sobretot aquí, a la feina
LA LLENGUA ÉS EMPATIA.
(Macià Ferrer, *Noto*)

(Macià Ferrer és infermer, i ha viscut de ben a prop els estires i arronses sobre l'exigència del coneixement de la llengua per part dels metges i infermers)

Foc a Galícia#nuncamais

El fum no ha emboirat la vista
del poble que lluita i clama
contra tot, contra la flama,
contra el polític feixista
que crema i passa revista
a les tropes i al poder
de l'incendi i mira a pler
el sòl requalificable
i el "Prestige" que el fa culpable
d'encendre un país sencer.
(Miquel À. Adrover, *Campaner*)

Queima

Una terra que ara crema,
foc i fum vist des d'enfora
amb la seva gent que plora
impotent per un problema
que mostra molt clar l'esquema:
Legisladors amb cobdícia
més una forta malícia
dels piròmans en acció
ajudats per l'omissió
dels polítics amb Galícia.

(Xavi Ferriol, *de l'Havana*)

(El mes d'octubre de 2017 es declararen molts incendis intencionats a Galícia)

4.2. Un exemple de diàlegs virtuals

Un diàleg glosat sobre els versos, el glosat, els infants... Impossible que els glosadors del segle XX consideressin aquest tema adient per fer un intercanvi de gloses.

Lluís Sastre ja l'has feta
avui just aixecar-te.
Jo no t'he de dir el que
que veig que vas per poeta.
Però explica't i concreta
que el que dius ens atanalla.
Valga'm Déu quina rondalla
valga'm Déu, tu, quin mal glop
Sempre deus témer del llop
quan tens la casa de palla.
(Tomeu Fus, *Fus*)

M'he aixecat amb molt coratge,
com sempre he preparat
a sa dona es seu tallat,
llesques de pa amb companatge
observ fora es paisatge
un xisclet, ha rebentat!
sa cafetera ha esclatat.
Des batues que he amollat
n'hem fet peces de formatge.
(Lluís Sastre)

Si flastomes mots rimats
ningú dirà que ets groller
i a tothom l'anirà bé
escoltar barbaritats.
Insultant divinitats
no fas tu cap cosa ingrata.
De riure més d'un s'esclata
quan te miram, indiscrets,
que d'aquestes males llets
en traurem la millor nata.
(Tomeu Fus, *Fus*)

Si tu aixeques tres al·lots
mentre estàs empardalat,
amb el cos esbraonat
que ahir anares a fer clots.
Si amb sa llet fan bassiot,

—És que ell a jo m'ha empès.
Si el cafè te cau espès
al peu esquerre escaldant,
vas al carrer flastomant...
Vadéu ni gloses, ni res!!!
(Macià Ferrer, *Noto*)

Em despert sempre sorprès
del que deu passar en la nit,
dels somnis que dins el llit
m'han deixat a jo sotmès,
no entenc el que m'ha encès
com si fos una foganya,
alç el cap amb molta manya
obrint ulls com els mussols
quan veig enmig dels llençols
una tenda de campanya.
(Xavi Ferriol, *de l'Havana*)

Te pots fer un cafetó
ensucrat amb bells fonemes
i una torrada amb poemes
tretts del pot de la il·lusió.
Després de més bon humor
a rentar-te ja fas via,
una dutxa d'alegria
que et tregui el son darrer
i veuràs en ser al carrer
seràs tu la poesia.
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Te vaig dir que això embarassava
i t'ha penetrar un vers
que dins el teu ventre immers
covava i s'alimentava.
I ara coses ja te clava,
l'has de parir, corrs perill,
has de fer un gest senzill
que la natura t'empara,
demostra ser una mare
orgullosa del seu fill.
(Antoni Figuerola, *Barrotes*)

Valeller ets un amic
i saps que jo te vull bé
però te vull ser sincer
escolta el que te dic.
L'amistat és un abric
per un dia de calor.
Toni, creu-me per favor

i capgiraràs la sort.
Això teu era un avort
i ja anat bé el perdre-ho
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Quin glosat més ben travat,
parit just per l'ocasió.
Ha nascut sense dolor
i al pit prest ja s'ha aferrat.
En no res serà surat
a l'esguard del teu amor.
Agafa pes i bon color
aquest fill teu ben criat
i jo n'estic alabat
de ser-ne l'emprenyador;
però encara no he acabat,
me falta l'afegitó
i és que hi ha algun glosador
que me té ben empenyat.
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Cada fonema és un dit
a la mà de la paraula
i el braç ens serveix de baula
per arribar fins al pit
on batega deixondit
el vers de forma constant
tot el cos està esperant
la inspiració desitjada,
ja voldria estar prenyada
si la glosa fos infant.
(Maria Magdalena Amengual)

Jo escolt els glosadors
i amb ells tenc la fantasia
d'avançar un poc cada dia
i aprendre dels seus valors.
M'embriag de mils amors
quan festeig la poesia
i just visc per la utopia
de poder amb voltros, senyors
i senyores, per metgia,
fer de mots una orgia
prenyant els temps venidors.
(Tomeu Cifre, *Fus*)

En aquest altre intercanvi de gloses també hi podem comprovar la metaforització del llenguatge, el joc sinuós del pensament que traspassa els llindars de la glosa.

Ara que és lluny l'arrogància
del desig desmesurat,
l'amor fos i consumat
somia acurçar distància.
Amor, la perseverància
no existeix, ja no existim.
Ara et bes i m'aproxim,
ara he oblidat abraçar-te...
Ara enyor tant estimar-te
que ja sé que no t'estim
(Cati Eva Canyellas, *Sollerica*)

No diguis que no m'estimes
perquè mai m'has estimat
Tu sols m'has utilitzat
per les teves pantomimes.
Ara et dols i te llastimes
anhelant aquell error.
Sols record fer-te l'amor
dins el nostre impossible
i el record encara em fibla;
letal dansa d'escurçó.
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Te volia fer uns versets
per donar-te els molts d'anys.
Però ai!, quins desenganys
no valien dos gafets.
O eren lletjos o molt freds
per poder fer-te'n ofrena.
Una dècima ben plena
d'amistat i sentiment
hagués estat més adient...
molts d'anys Maria Magdalena.
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Ara em parles d'esperança
quan veus que no hi ha futur
ara soc jo qui t'atur
no vull sentir cap lloança.
Ara et parl sense recança,
dels teus mots ja n'he fet call,
menteixes sense aturall
i just quedar bé pretens
que voler-me quan no em tens
és no haver-me estimat mai.
(Maria Magdalena Amengual)

Puc regalar la captura
d'una estoneta d'estiu
i retratar el color viu
d'unes llums sense censura.
Puc regalar la natura,
o ser un missatger dels vents
que entrega tots els moments
sempre a un nou destinatari,
fent-lo creure propietari
exclusiu d'un tros del temps.
(Tomeu Cifre, *Fus*)

Si la glosa fos estiu
duria un joc de sandàlies,
i un vestidet fresc amb dàlies
pintades de color viu;
cercaria un lloc ombriu
a un racó de tramuntana,
contemplaria els tons grana
del sol quan se colga mut;
i les veles d'un llaüt
que hissen cants dins la mar blava.

Si la glosa fos blau clar
seria una miscel·lània
dins l'aigua mediterrània
que els turqueses fa rimar;
si fos l'ona i la mar
que fa envant, llavors enrere...
trobaria la manera
de provocar un "dejà vu"
on el frec a frec amb tu
em fes morir de glosera!
(Cati Eva Canyellas, *Sollerica*)

4.3. L'actualitat glosada

La immediatesa esdevé una virtut i una capacitat que només uns anys enrere era impossible. Qualsevol esdeveniment d'actualitat és glosat immediatament i posat a l'abast de tothom. A través de les xarxes els glosadors es comuniquen i creen constantment a partir del que surt al mateix moment. És clar que ni els mots, ni les rimes, ni el fons de les composicions no tenen res a veure amb aquelles que hem esmentat dels glosadors anteriors. Vegem-ne unes quantes ben actuals:

Vargas, quina Llosa!

Molts de pics costa comprendre
el comportament humà
quan la raó és massa enllà
com per poder-ne dependre,
quan l'honra i l'honor es pot vendre
en un lliure mercadeig,
quan parlar és un bombardeig
llançat per l'instint primari
i pensar no és necessari
per esvair tot bloqueig.

A un Nobel el suposam
dotat d'una intel·ligència,
però (ai las!) la consciència
no prové del mateix ram.
Només en sentir el seu clam
podem jutjar la persona.
La literatura dóna
èxits al capacitat,
però la realitat
sense consciència t'afona.
(Mateu Matas, *Xuri*)

Benvinguda, república!

Catalunya, enhorabona!
A la fi, tot ha anat bé!
Allò que va dir el carrer
ha sonat damunt la trona.
La república ressona
perquè el poble ho va voler!
Catalans, celebrau-la,
i estimau-la a partir d'ara
i amb el somriure a la cara
sortiu a defensar-la!
(Maribel Servera, *Servereta*)

Ha estat el truc o un cantó?

Ahir féreu una falsa
per deixar jugar el contrari,
que eleva un as incendiari
i el cent cinquanta-cinc alça.
l'Estat veu venir, encalça,
juga violent, pega crits,
però no us té atemorits,
perquè us hi jugau la vida.
Quasi ha acabat, la partida,

ara veurem qui duu envits.
(Macià Ferrer, *Noto*)

Ja ens toca?

Estic content, però no.
Som esclaus encara, aquí,
encara manen per mi
un Gobierno i un Borbó.
Nou estat sí, i nació?
I els Països Catalans?
Ja no és ara com abans,
s'han revoltat els somriures
i ara que per fi sou lliures
pregau per noltros, germans!

Treball, lluita i compromís,
que queda feina a voler,
que avui reneix un país
però no el país sencer.
(Miquel À. Adrover, *Campaner*)

Espanya ja no és Espanya
tota sola s'ha espanyat,
per privar sa llibertat
que viu dins sa nostra entranya.
Allà força i aquí molta
i llibertat d'expressió!
Au vengà que fa colló!
És Espanya qui s'allunya.
Molta força Catalunya!
Som part d'una nació!
(Mateu Matas, *Xuri*)

No fa falta

Pots treure una bandera
per voler fer més país.
Pots defensar amb encís
una idea vertadera.
Pots dir vine'm a darrera
que plegats feim més nivell.
Pots parlar amb el cervell
si votar o no votar.
Però no pots animar
a qui apunta amb un fusell.
(Miquel Servera, *Boireta*)

Ceguesa informativa

Amb connexions en directe
a tot el món han mostrat
Puigdemont quan ha parlat
com a president electe.
Mes La 1 fa l'efecte
que ens tracta com a betzols.
Han preferit, ells tots sols,
tertúlia i xafarderia.
El mitjà que cada dia
pagam tots els espanyols!
(Maribel Servera, *Servereta*)

Tristesia, indignació...

Mig govern és a l'exili
l'altre mig empresonat
el poble està desnonat
i ningú li dóna auxili.
Espanya vol que es ventili
el problema amb repressió.
No demanarem perdó
en veure'ls a dins la gàbia.
Baixen llàgrimes de ràbia
per la faç de la nació.
(Andreu Matamalas Fons)

5. *A mode de conclusió*

Hi ha, en el mateix format dels combats, elements externs que ja configuren una representació totalment diferent. I a més a més, la manera d'encarar els combats:

Els glosadors actuals no seuen mai en els combats, fet impensable fa només vint anys. Estan drets, es mouen al llarg de l'escenari, si n'hi ha, o bé a peu dels espectadors.

Els glosadors d'avui no segueixen, necessàriament, els paràmetres de presentació, agraïments, etc., que es feien als combats del segle XX, sinó que poden entrar directament en el tema que els interessa, fet impensable abans.

Els glosadors actuals tenen una estratificació social totalment diferent dels glosadors anteriors: la majoria tenen carreres universitàries, o professions liberals, només dos es dediquen a la pagesia, però amb una concepció nova de la terra i del treball. Aquesta circumstància els situa molt lluny d'aquells glosadors –que també han conegut– del segle XX, la majoria pagesos i que quasi no sabien llegir.

Els glosadors actuals interactuen en qualsevol moment amb el públic, sense necessitat que el combat de picat hagi acabat o no; abans difícilment s'interrompia un combat.

Els glosadors actuals estan organitzats en una Associació que vetlla per la bona consecució dels combats, i no es basa tant en l'amiguisme o en la coneixença per amistat; és evident que si un establiment privat demana uns glosadors concrets, aquests hi han d'anar, però en les glosades patrocinades pels Ajuntaments es procura que tots els glosadors hi passin. Abans, molts de combats es pagaven amb un sopar, o unes copes, perquè el qui organitzava el combat coneixia els glosadors i això de pagar-los directament podia semblar fins i tot violent. Ara és l'Associació la que cobra els combats i llavors repercuteix als glosadors i a l'Associació, la finalitat de la qual és la que els glosadors han decidit..

Els glosadors actuals introdueixen en qualsevol moment del combat tonades noves per tractar algun tema; ja hem esmentat que el concepte d'espectacle ha canviat molt els darrers vint o trenta anys, i és impossible estar un hora escoltant la mateixa tonada, i això els mateixos glosadors ho perceben i fan els canvis oportuns.

Els glosadors actuals exposen les seves idees amb gloses, i defensen els principis que troben, i critiquen qui sigui, tingui poder o no en tingui; poden criticar actuacions espinoses de polítics, als quals ningú no s'atreveix a fer-ho en públic. De fet, en la legislatura "negra" (Govern Bauzá 2011-2015), sis Ajuntaments de Mallorca varen prohibir fer combats de picat en els seus pobles respectius per tal d'evitar la crítica a actuacions que ells havien fet.

Els glosadors actuals perceben que són capaços de crear opinió, de despertar consciències, de fer veure interessos nous i propostes diferents. S'han creat grups de seguidors que van a tots els combats que s'organitzen.

Els glosadors actuals es comuniquen a través de la xarxa, i disposen de diferents possibilitats per compartir gloses d'una manera ràpida sobre esdeveniments que succeeixen al mateix moment.

La gran majoria de glosadors actuals són monitors dels tallers de gloses que s'organitzen als pobles, i això els fa ser més creatius, més exigents i més bons.

Els glosadors actuals organitzen formació per a ells a través de trobades intensives (Binifaldó, les 12 hores de glosat); assisteixen a esdeveniments que puguin aportar-los noves experiències (final dels bertzolaris a Euskadi, trobades i simposis al voltant de la glosa, etc.); i conviden persones que hagin treballat aspectes determinats sobre la improvisació oral cantada.

BIBLIOGRAFIA

CARDELL TOMÀS, S. (1988): *Cançons populars mallorquines*, Ajuntament de Lluçmajor i Caixa de Pensions “La Caixa”.

GILI I FERRER, A. (1996): *Aportació al Cançoner Popular de Mallorca*, Palma, El Tall (4 v.).

GINARD BAUÇÀ, R. (1966-1975): *Cançoner Popular de Mallorca* (CPM), Palma, Moll. (4 v.).

MUNAR MUNAR, Felip (2015): *Els glosadors de picat a Mallorca*, Palma, Documenta Balear, col·lecció Es Cantet.

– (2017): *La universalitat de la glosa. Gloses mallorquines de picat 1735-2011*, Palma, Documenta Balear, col·lecció es Cantet.

WhatsApp Glosadors de Mallorca